

Franko Oreb

Don Frane Bulić i Korčula

Franko Oreb
HR, 21000 Split
Ivana Rendića 5

Na temelju spisa sačuvanih u arhivu C. k. Pokrajinskoga konservatorijalnog ureda za Dalmaciju (danas u arhivu Konzervatorskoga odjela u Splitu), koje je don Frane Bulić u razdoblju od 1922. do 1925. godine pisao Općinskomu upraviteljstvu, Crkovinarstvu zborne crkve, obiteljima Boschi i Kapor u gradu Korčuli i don Frani Željku Vučetiću, vjeroučitelju u Veloj Luci, autor prati Bulićevu skrb za skupljanje starina na otoku Korčuli, osnivanje zavičajnih zbirki starina i starinarskih društava u Veloj Luci i Blatu i njegovo nastojanje u ponovnom osnivanju i uređenju muzeja u gradu Korčuli.

Ključne riječi: Frane Bulić, Frano Željko Vučetić, Korčula, Blato, Vela Luka, spomenička baština, zbirka

UDK: 069.02:902>(497.5 Korčula)

Pregledni članak
Primljeno: 25. lipnja 2010.

Don Frani Buliću su bila poznata stoljetna nastojanja pojedinih uglednih Korčulana u skupljanju, proučavanju i očuvanju starina na otoku, pa je u ovome uvodnom dijelu razložno kratko istaknuti neke osnovne činjenice iz povijesnoga pregleda početaka zaštite spomenika na otoku Korčuli, o čemu sam u više navrata pisao.¹

Prve pravne odredbe o čuvanju graditeljske baštine na otoku Korčuli, doduše nastale zbog praktičnih razloga, nalazimo već u Statutu stare korčulanske komune. U mnogim je odredbama regulirana gradnja grada Korčule i to je utjecalo na njegov urbanistički razvitak i izgled od 13. do 15. stoljeća. Početci pak skupljanja starina i umjetničkih predmeta, a s tim u svezi i njihovo čuvanje i nastajanje umjetničkih zbirki, povezani su uz pojedine crkve (to su, primjerice, u gradu Korčuli katedrala svetoga Marka, biskupski dvor odnosno Opatska riznica, dominikanska crkva svetoga Nikole), ugledne i bogate korčulanske obitelji i bratovštine. Poglavitito je ta tradicija bila izražena u bratovštinama grada Korčule: Svih Svetih iz XIV. stoljeća, svetoga Roka iz XVI. stoljeća i svetoga Mihovila iz XVII. stoljeća. U njihovim su se bratimskim kućama stoljećima skupljali, kupovali i čuvali razni umjetnički predmeti i inventar bratovština: dokumenti, matrikule, bratimska odijela, barjaci, voštane svijeće, torci, nakit za svečanosti i procesije, kandelabri, slike, ikone. Tako su kroz vrijeme nastajale crkvene zbirke u kojima je bilo pohranjeno različito umjetničko i crkveno spomeničko blago. Međutim,

pojačano zanimanje za skupljanje i proučavanje starina pojavljuje se u prvoj polovini XIX. stoljeća djelovanjem pojedinaca, a među njima su istaknuti braća Ivan i Matej Kapor iz grada Korčule i Nikola Ostoić iz Blata. Oni iz osobnih pobuda skupljaju, bilježe i proučavaju starine (antičke natpise, novac, posuđe), stvarajući tako vlastite zbirke (primjerice, Matej Kapor je rimske natpise nađene na otoku ugradio u ogradni zid vrta svoje kuće u gradu Korčuli), upozoravajući na njihovo značenje i potrebu čuvanja. Osnivanjem Centralne komisije za istraživanje i održavanje građevnih spomenika u Beču i imenovanjem počasnih konzervatora za pojedine okruge u Dalmaciji (Zadar, Šibenik, Split, Dubrovnik, Kotor), od sredine XIX. stoljeća, započinje i državna briga za zaštitu spomenika u našim zemljama. Tek godine 1884. prvim je konzervatorom spomenika Korčule i susjednih otoka imenovan kanonik korčulanskoga Zbornog kaptola Andrija Alibranti. On je tu dužnost obnašao sve do 1893., kada ga nasljeđuje doktor Božo Trojanis, mitronosni opat Korčule, koji će tu službu obnašati do Prvoga svjetskog rata. Oni surađuju sa splitskim Arheološkim muzejom i u njegovom časopisu *Bullettino di archeologia e storia dalmata* objavljuju članke o grčkim i rimskim nalazima u Lumbardi na otoku Korčuli.

Na koncu XIX. i na početku XX. stoljeća na Korčuli djeluju dva darovita narodna učitelja i »muzealna povjerenika« Vid Vuletić Vukasović i Frano Radić, koji nisu bili Korčulani, ali su više od polovine svoga radnog vijeka bili u gradu

1 F. Oreb <1986>; F. Oreb 2001.

Korčuli i ostavili neizbrisiv trag u proučavanju, spašavanju i objavljivanju otočke spomeničke baštine. Tada su u starijoj arheološkoj literaturi spomenute na otoku Korčuli privatne arheološke i numizmatičke zbirke: Boschijeva i braće Kapor u gradu Korčuli; Vukasovićeve, Radićeve, Ostoićeve, Kalogjerina i Kunjašićeva u Blatu; Farčićeva i don Frane Vučetića u Veloj Luci. Posebno je spomenuta numizmatička zbirka Ivana Kapora u Korčuli, kao jedna od najvećih u to vrijeme (s oko osam tisuća komada) ne samo na Korčuli, nego i u Dalmaciji. Druga je najznačajnija numizmatička zbirka Frana Kalogjere iz Blata (oko četiri tisuće komada) bakrenoga, srebrnoga i zlatnoga grčkog i rimskog novca iz okolice Vele Luke, Blata i Smokvice, koju su nasljednici, između dvaju svjetskih ratova, rasprodali splitskom Arheološkom muzeju (Mihovilu Abramiću). To bogatstvo otočke spomeničke baštine, stoljetna tradicija njezina skupljanja i čuvanja u pojedinim obiteljima, crkvama i bratovštinama, opasnost od razgranate trgovine antikvitetima i ojačana rodoljubna i domoljubna svijest, bez dvojbe su utjecali na odluku ondašnje hrvatske narodnjačke korčulanske Općine o utemeljenju Domorodnoga muzeja u gradu Korčuli, davne godine 1885. Izuzmemo li veće gradove, kao što su Dubrovnik, Split i Zadar, korčulanski je muzej bio jedan od najstarijih muzeja u Dalmaciji. On je preteča današnjega Gradskog muzeja. Prikupljeni, darovani i kupljeni starinski predmeti bili su izloženi u preuređenoj crkvi Gospojini (Madonini), koja je u blizini katedralnoga trga.

Bulićevi posjeti Korčuli do Prvoga svjetskog rata

Bulić je bio veoma poštovan među korčulanskim svećenstvom. Za pedesetu obljetnicu života, godine 1896., uputili su mu čestitke don Ivan Šeman, kanonik; don Petar Bačić; don Antun Bačić i don Marko Batistić.² Bulić je prije Prvoga svjetskog rata nekoliko puta posjetio Korčulu u raznim okolnostima. Tako je sredinom svibnja 1897. bio u pratnji sarajevskoga nadbiskupa Josipa Stadlera i njegova vikara Antona Bonaventure Jegliča, koji su posjetili Korčulu doputovavši parobrodom Zara. Korčulani su radosno i oduševljeno dočekali ugledne goste. Njihovo iskrcavanje na korčulansku rivu, gdje se okupilo mnoštvo građana, praćeno je zvonjavom zvona zborne crkve svetoga Marka, a u susret im je hrlio kaptol zborne crkve, opat Božo Trojanis i Frano Radić, urednik Starohrvatske prosvjete. Trojanis i Radić su uglednim gostima bili vodiči i tumači u obilasku grada. Posjetili su i zbornu crkvu, u kojoj je nadbiskup s ol-

tara podijelio prisutnima blagoslov. Potom su razgledali riznicu i posjetili župni stan (nekada biskupsku palaču), gdje su primili poglavara Oscara Jarabeka i općinskoga prisjednika Roka Arnerija. Bulić je s posebnim zanimanjem razgledao mali gradski muzej (zbirku kamenih natpisa, heraldičkih i graditeljskih spomenika u atriju gradske vijećnice), crkvu Svih Svetih i zbirku umjetnina istoimene bratovštine. Prošetali su oko gradskih bedema, posjetili su radionicu kipara Marina Radice i pregledali njegov tadašnji rad: propovjedaonicu za stolnu crkvu u Dubrovniku. Obišli su crkvu i samostan dominikanaca gdje su ih dočekali fratri Dominik Domic i Ćiril Duhović. Oprostivši se od svojih domaćina, ugledni su gosti na parobrodu prenoćili, a sutradan su otputovali u Hvar i Trogir.³

Nije moguće točno utvrditi, jer nema pisanih izvora, kada su prikupljeni i darovani arhitektonski ulomci, kameni natpisi i ostali arheološki predmeti (grčko i rimsko keramičko posuđe), koji su nabrojani u sačuvanome opisu prvoga gradskog muzeja, preneseni iz crkve Gospojine u preuređeni atrij stare gradske vijećnice. Svakako je to moralo biti prije godine 1897., jer su oni u vijećnici već bili izloženi kada ih je razgledao i Bulić. Nekoliko mjeseci poslije prvoga posjeta, sredinom rujna 1897., Bulić je ponovno posjetio Korčulu kada je iz južne Dalmacije putovao u Split. S njime su bili Wilhelm Kubitschek i Wilhelm Anton Neumann, kao izvjestitelj Središnjega povjerenstva za istraživanje i održavanje umjetničkih i povjesničkih spomenika za Dalmaciju. Razgledali su crkvu svetoga Marka, riznicu i neke slike u opata Trojanisa, gradsku zbirku kamenih natpisa, brončanu alku na vratima palače Arneri, zbirku ikona u crkvi Svih Svetih i slike u dominikanskoj crkvi svetoga Nikole. Kubitschek je kao epigrafičar proučavao rimske natpise uzidane u ogradnom zidu vrta obiteljske kuće braće Kapor. Vodič im je bio Frano Radić. Goste su pozdravili Rafo Arneri i Roko Arneri, njegov sin i tadašnji gradonačelnik.⁴

U pripremama Velike Jadranske izložbe u Beču, godine 1913., Bulić, kao predsjednik Središnjega odbora, obilazi neke dalmatinske gradove i mjesta, pa tako boravi u Veloj Luci i u Blatu. Zanimaju ga privatne zbirke starina, pa ih on razgleda, jer bi neke možda mogle biti izložene na toj izložbi. U doba Prvoga svjetskog rata i poslije rata nema pisanih tragova o djelatnosti korčulanskoga muzeja, pa je moguće zaključiti da je zbirka starih kamenih ulomaka u općinskom atriju bila prihvaćena kao konačno ili trajnije rješenje jer ju godine 1913. na tome mjestu spominje i tadašnji kon-

2 Narodni List br. 97, Zadar 2.12.1896.

3 Narodni List br. 40, Zadar 19.5.1897: »Korčula, 17. svibnja: Posjet presvietlog nadbiskupa dr. Josipa Stadlera«.

4 Narodni List br. 73, Zadar 15.9.1897.

zervator Božo Trojanis, korčulanski opat. Između dva rata bilo je pokušaja ponovne uspostave gradskoga muzeja u Korčuli, što je Bulić posebno nastojao, ali bez uspjeha. Tek se poslije Drugoga svjetskog rata ponovno pokreće zamisao o uređenju muzeja, a to je konačno i ostvareno godine 1957. Popravljen je i uređen renesansna palača Gabrielis, nasuprot katedrali, i u njoj je smješten današnji Gradski muzej. U prizemlju su lapidarij i kamenoklesarska zbirka, preneseni iz atrija općinske vijećnice.

Bulićevo dopisivanje s velolučkim svećenikom don Franom Željkom Vučetićem

Don Frano Željko Vučetić bio je jedini od domaćih velolučkih svećenika koji se zanimao za prošlost i starine rodno-ga mjesta i otoka. Od 1908. do 1925. bio je vjeroučitelj u Muškoj pučkoj učionici u Veloj Luci. Tada je sakupio veliku zbirku raznovrsnih starina, a među njima je bilo i mnoštvo arheoloških predmeta. Primao ih je na dar ili ih je kupovao od velolučkih težaka koji su ih pronalazili krčenjem zemljišta, a to na više mjesta bilježi i župna kronika. Od osamdesetih godina XIX. stoljeća Buliću je bilo poznato da velolučki težaci krčenjem zemljišta za sadnju vinove loze nailaze na ostatke antičkih zidova, grobova, staroga novca, keramičkih posuda, jer su neki predmeti, naročito stari novac, prodajom dospjeli i u Arheološki muzej u Splitu.⁵ Zanimajući se općenito za arheološke lokalitete i nalaze na otoku Korčuli, doznao je da se u Veloj Luci skupljanjem starina bavi don Frano Željko Vučetić i da je u svome stanu skupio vrijednu zbirku. Poslije Prvoga svjetskog rata, u novoj državi, zaštita i očuvanje spomeničke baštine još se uvijek vodi po austrijskim propisima u Pokrajinskom konservatorijalnom uredu za Dalmaciju u Splitu, a njime upravlja don Frane Bulić. Tada je bilo više pokušaja stvaranja jedinstvenoga zakona koji bi zamijenio čitav niz statuta, privremenih naredaba i okružnica što su ih izdavali taj Ured, političke i crkvene vlasti.⁶ Konzervatorski je rad u Dalmaciji često bio usporen jer nije bilo razumijevanja i potpore mjesnih vlasti, pa je Ured poticao i pomagao osnivanje mjesnih starinarskih društava. Ona su morala potpomagati rad znanstvenih ustanova u očuvanju, sakupljanju i proučavanju starina.

U tim nastojanjima, a u svezi sa zbirkom starina koju je u Veloj Luci sakupio don Frano Željko Vučetić, Bulić godine 1922. šalje pismo Općinskome upraviteljstvu u Veloj Luci. U njemu navodi neka uputstva kako sabirati mjesne



Slika 1
Don Frano Željko Vučetić

zbirke, kako se zbirka dobro čuva u nekoj javnoj zgradi i kako mora biti pristupačna posjetiteljima.⁷

Vučetić je imao i malu biblioteku arheološke literature: splitski *Bullettino*, zagrebački *Viestnik hrvatskoga arheološkoga društva*, kninsku *Starohrvatsku prosvjetu*, beogradski *Starinar*, sarajevski *Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini*. On se divio i iskreno poštovao svoga uglednoga i proslavljenoga imenjaka Bulića, a ta je veza od početnoga poštovanja i uvažavanja prerasla u iskreno i trajno prijateljstvo. Međusobno su slali pisma-čestitke za božićne blagdane, iz bogate biblioteke Arheološkoga muzeja Bulić mu, po kapetanu broda Kosovo, šalje na posudbu časopis *Muzeja*, ali i rijetke knjige kao što je šesti svezak *Farlatijeva Illyricum Sacrum*, jer je u njemu povijest dubro-

5 F. Oreb 1972.

6 Izvješća o djelatnosti Pokrajinskog konservatorijalnog ureda za Dalmaciju, Split. Posebni prilozi *Vjesnika za arheologiju i historiju dalmatinsku* za godine 1920., 1921. i 1922., str. 4-26., I-14., I-13.

7 Split, Konzervatorski odjel, Arhiv Pokrajinskog konservatorijalnog ureda za Dalmaciju (dalje označeno kraticom: Arhiv), br. 51/Kons. od 12. rujna 1922.; Zbirka starina i inih predmeta u don Frane Vučetića u Veloj Luci, upućen Općinskom upraviteljstvu Vela Luka otok Korčula.

vačke biskupije i njezinih sufragana. Vučetića je zanimala i povijest najstarije crkve na prostoru velolučke župe, one svetoga Ivana na istoimenoj glavici u uvali Gradina neda-leko Vele Luke. Znao je što je napisao Nikola Ostoić u talijanskome rukopisu *Memorie relative alla fondazione della Contrada di Vallegrande nell'Isola di Curzola* compilate da Nicolo Ostoić di Blatta l'anno 1852. Opisao je tu crkvu i ostatke starih zidova oko nje, koji su u njegovo vrijeme bili još vidljivi, i zaključuje da su to ostatci benediktinskoga samostana, pozivajući se na navode u Farlatijevu djelu, pa je Vučetić htio proučiti te opise u izvorniku. On je zaista bio stvorio dobre veze i suradnju s Arheološkim muzejom i Konzervatorskim uredom u Splitu, a Bulićevo poznanstvo, poticaj i međusobno povjerenje potakli su njegovo još jače zanimanje za povijesnu i arheološku znanost, pa otuda i žed za arheološkom i povijesnom literaturom i rijetkim knjigama iz bogate biblioteke Muzeja, koje mu je s velikim povjerenjem Bulić posuđivao.⁸

Konzervatorski je ured nastojao popisati privatne zbirke starina u Dalmaciji, pa se tome spremno odazvao i Vučetić. Opisao je dvije zbirke starina u Blatu i te opise poslao Buliću u Split. Prva je zbirka Nikole Ostoića, tada u njegovih unuka don Iva i Emanuela Ostoića.⁹ Vučetić crta i opisuje svaki dio u svome popisu koji je označen brojevima od 1 do 5. Broj 1 je mramorna ploča (duljine 40, visine 30 i širine 4 cm) s latinskim tekstom koji spominje gradnju hrama posvećenoga rimskoj božici Veneri Pelagiji. Vučetić ističe da je Ostoić objavio natpis u svom djelu *Compendio storico dell'isola di Curzola*, ali da je netočno prenio tekst, pa Vučetić donosi svoje čitanje latinskoga teksta i tvrdnju da je ploča pronađena godine 1857. u Potirni, u polju koje se proteže s južne strane brda Huma u blizini Vele Luke. Piše da se u Potirni i sada još nalaze mirine, crjepovi i mozaici, koji potvrđuju veću naseobinu. Broj 2 je ulomak rimskoga nadgrobnog spomenika od bijeloga vapnenca (duljine 36 cm, visine 40 cm i debljine 7 cm). Na prvoj crti jasno se vidi slovo M (*Diis Manibus*), dok se na drugoj crti dobro raspoznaje gornja polovica riječi TINO. Kameni ulomak je imao unaokolo dekoraciju lista česmine. Broj 3 je ulomak nadgrobnoga spomenika od bijeloga kamena (duljine 22 cm, visine 23 cm i debljine 6 cm). O latinskome tekstu tvrdi da su slova nepotpuna i oštećena, pa je nečitljiv. Broj 4 je komad (visine 28 cm, širine 16 cm) mramor-

noga kipa s prebačenom togom preko desnoga ramena i prsiju, a ističe da je radnja glatko isklesana. Broj 5 je muški torzo od bijeloga mramora (visine 50 cm, širine 30 cm i debljine 25 cm), fino i glatko izrađen. Preko prsiju i trbuh ima prebačen ogrtač. Na dnu torza je udubina u obliku trokuta, vjerojatno za pričvršćivanje kakvoga predmeta na kipu.¹⁰ O kamenim ulomcima od 2 do 5 tvrdi da su preneseni iz Vele Luke u Blato, jer su ih, poslije Ostoićeve smrti, našli u potkrovlju njegove kuće u Veloj Luci. Vučetić zaključuje da su nađeni u blizini Vele Luke, vjerojatno na Bradatu, nekada nastanjenom Rimljanima. Ostoić ih ne navodi u svome rukopisnom djelu, pa po tome Vučetić zaključuje da su nađeni poslije 1858. godine.¹¹ U opisu spominje da obitelj čuva i nekoliko zemljanih posuda i tanjura iz starijega doba i zbirku rimskoga novca (Trajana, Agripe, Faustine Auguste, Antonina Pija, Nerve, Gordijana, Tiberija, Oktavijana, Julija Cezara, Proba, Aurelijana, Marka Aurelija, Konstantina, Konstancija i mletačke novce). Spominje i Ostoićeve biblioteku i nekoliko njegovih rukopisa. Na kraju opisa zaključuje da je zbirka vrlo vrijedna i zaslužuje posebnu pozornost i proučavanje, dajući priznanje obitelji Ostoić za čuvanje tako rijetkih spomenika naše stare povijesti, a na diku svoga ponosnoga pretka.

Druga je zbirka obitelji Nikole Samuelija Kačića, također iz Blata.¹² U njoj nije bilo arheoloških predmeta, jer je ona veća povijesnoumjetnička zbirka. Vučetić u popisu nabraja portret nekoga davnog pretka obitelji (makarskoga biskupa), uljenu sliku (53 × 73 cm) uokvirenu drvenim rezbarenim okvirom, širine 30 cm, obojenim u crno. Slika se slabo raspoznaje, jer je od vlage i prašine potamnijela. Tvrdi da se na slici nalazi i nekoliko nečitljivih slova, ističući: »radi kratka vremena nijesam imao kad, da sliku očistim i odgonetnem pismena«, pak to obećava učiniti drugom zgodom. U svezi s ovom slikom potrebne su neke napomene. Vučetiću očito nije bilo poznato da su tu sliku godine 1887., dakle trideset pet godina prije njega, kada je još bila u dobrom stanju očuvanosti, pregledali Frano Radić i Vid Vuletić Vukasović. Oni su je detaljno opisali i pročitali natpis, pa su zaključili da portret predstavlja fra Luku Kačića, franjevačkoga provincijala Bosne Srebrne od 1619. do 1622. Zbog površne analize latinskoga teksta, u kojem je tek prepoznata riječ CACYCH, neki su bili mišljenja da portret predstavlja lik fra Andrije Kačića Miošića.

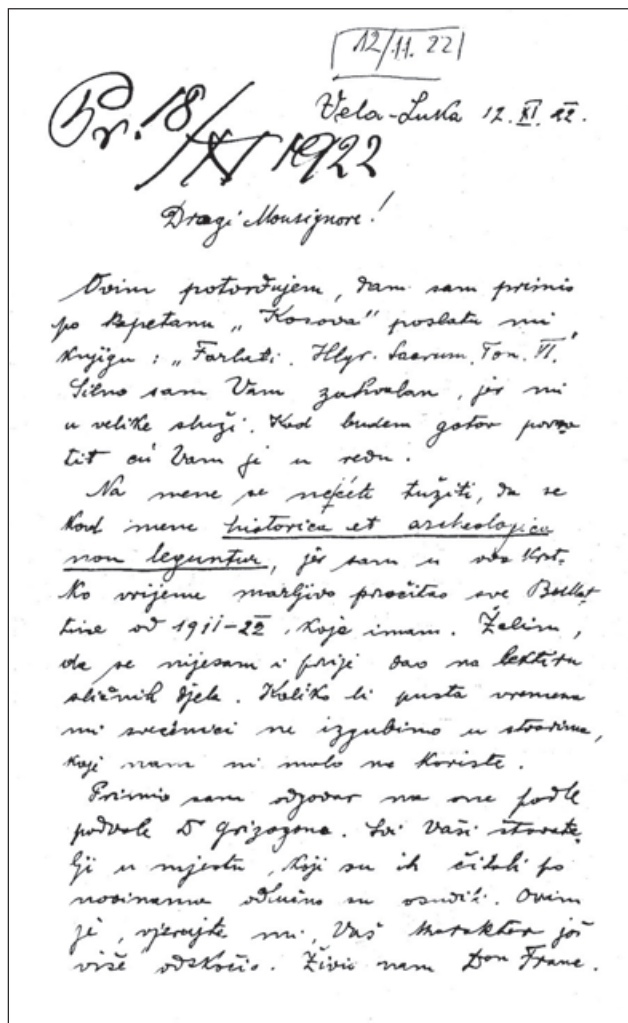
8 Arhiv, br. 18/XI. 1922.: Vučetić iz Vele Luke 12. studenoga 1922. piše Buliću.

9 Arhiv, br. 84/XII. 1922. /Kons. od 6. prosinca 1922.; Starine u Blatu na Korčuli (tri stranice pisane rukom).

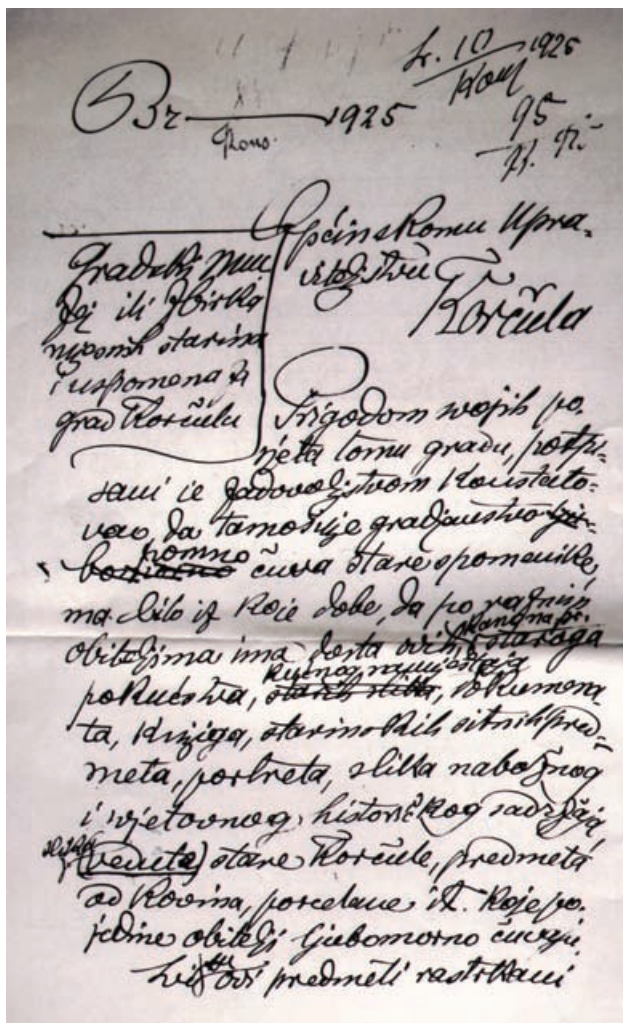
10 Fotografije prvih dviju stranica ovoga popisa tiskane su u F. Oreb 2007, str. 724.

11 Nikola Ostoić je godine 1858. napisao i kratku povijest otoka Korčule na talijanskom jeziku *Compendio storico dell'isola di Curzola*, koju je njegov sin Frano dao tiskati u Zadru godine 1878.

12 Arhiv, br. 85/XII. Kons. od 9. prosinca 1922.; Starine u Blatu na Korčuli (tri stranice pisane rukom).



Slika 2
Pismo don Frane Željka Vučetića od 12. studenoga 1922.



Slika 3
Pismo don Frane Bulića od 10. srpnja 1925.

ća, pa su Radić i Vukasović javno iznijeli čitav natpis i svoje spoznaje o njemu u podužem članku u zadarskom Narodnom Listu.¹³ Pišući rodoslovlje blatske obitelji Samuelli Kačić, blatski župnik don Ivo Protić, pedeset godina poslije Vučetića, također spominje tu sliku i tvrdi da je ona tada u slikara Branka Omčikusa u Beogradu.¹⁴ Od ostalih dragocjenosti ove zbirke, Vučetić navodi Statut grada Korčule. Knjiga je tiskana i uvezana. Mjere su joj 17 × 24 cm, a ima 163 stranice. Na lijevoj strani je latinski tekst, a na desnoj talijanski prijevod. Vučetić o ovome primjerku Statuta piše da nema što kazati posebno dok mu iz Zagreba ne stigne izdanje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, koje je priredio Jaromír Hanel, i dok ga ne

uspoređi s korčulanskim primjerkom. Vučetić nije zaboravio pohvaliti gospodina Kačića jer ovu rijetku knjigu nije htio prodati Talijanima za vrijeme prve talijanske okupacije ni za dvije tisuće lira. Vučetić navodi i latinski psalterij na pergameni, mjera mu je 9 × 12 cm, nedostaje mu uvez prve i zadnje stranice, a ukupno ima 250 stranica. Rukopis je jasan, slova oveća i okomita u crnoj boji, dok su velika početna slova dekorirana modrikastom bojom. Na kraju opisa ističe da bi ovu rijetku knjigu trebalo sačuvati i prenijeti u kakvu biblioteku, gdje bi bila učenom svijetu pristupačna. Nabraja i povelju na pergameni koju je Michaelu Cacichu dao Maksimilijan Drugi; mjere su joj 55 × 100 cm, vrlo je oštećena i slabo čitljiva. Zatim je tu knjiga Chri-

13 Narodni List br. 53, Zadar 6.7.1887: »Je li u Blatu korčulanskom slika fra Andrije Kačića Miošića (Milovana)?«.

14 I. Protić 1978, str. 128. Branko Omčikus (1922.) je sin Marijete Samuelli Kačić.

stiađe to yest xivot i dieala Isvkarstova spievana po Gionv Palmotichiv, tiskana u Rimu godine 1670., poslije njegove smrti, sa 633 stranice. Od nepoznatih pisaca nabraja jedan rukopis (mjere su mu 22 × 16 × 3,50 cm) s naslovom *Elementi ovvero principi della Rettorica*, iz godine 1714., za koji drži da je to školski udžbenik, i knjigu s naslovom *Via della Fede*, tiskanu u Rimu 1683., uvezanu u pergamentu, koja ima mjere 17 × 22 cm i 1209 stranica.¹⁵ U zbirci je i mali kip od bijeloga mramora (50 × 31 cm), fine izrade, koji prikazuje žensku figuru s djetetom na lijevoj ruci, kojemu nedostaje glava, a pronađen je u zemlji (ne navodi mjesto). Tu su i dvije slike (ulja na platnu), jedna prikazuje Blaženu Djevicu Mariju s Djetetom (45 × 54 cm), koja je u potpuno propadajućem stanju, a druga je Prikazanje Blažene Djevice Marije u Hramu (75 × 75 cm), za koju tvrdi da pripada vrsnome umjetniku mletačke škole, koja je još u dobrom stanju, ističući, da bi bila grijehota da ove vrijedne slike propadnu. Kao posebnu zanimljivost ove zbirke, Vučetić navodi jednu limenu kutiju za duhan, duljine 11, širine 6,5 i dubine 2 cm. Na poklopcu je dobro sačuvana umjetnički izrađena uljena slika otmjene plemićke djevojke. S unutrašnje strane poklopca urezan je natpis (po prostim slovima, Vučetić drži da je poslije urezan): ELENA ZRINI PRIMO GENITO PETRO ZRINIJ 1640. Očito je ovdje riječ o grofici Jeleni Zrinskoj, kćeri bana Petra Zrinskoga i Katarine Ane Frankopan, koja je rođena u Ozlju godine 1643., pa je godina, koju donosi Vučetić, najvjerojatnije krivo prepisana. Također, kao zanimljivost ove zbirke, ističe kip svetoga Roka, visine 45 cm, koji se pripisuje rezbaru Lučiću iz Blata.¹⁶ Navodi i primjere staroga oružja (tri mača, jedno koplje s oštricom dugom 23 cm i kožnatim stalkom, koji je visio na konjskom sedlu), zatim dva pečata, stare medalje, mletački novac, srebrno posuđe i skupocjen prsten s osam većih i devet manjih dragih kamena. Na koncu opisa ove zbirke, Vučetić naglašava da, iako vlasnik dobro čuva zbirku, što mu budi na čast, ipak bi bilo bolje, da se ti predmeti, a i drugi, kojih u Blatu ima mnogo, smjeste

na jedno mjesto, gdje bi se još bolje čuvali i bili posjetiteljima pristupačniji.

Bulić je u odgovoru na pismo i na opis starinskih zbirki obitelji Ostoić i Samueli Kačić u Blatu naveo da je natpis pod brojem 1 (*Signia Ursa*) već publiciran,¹⁷ dok bi za ostale ulomke natpisa pod brojevima od 2 do 5 želio imati fotografije radi publiciranja. Nadalje Bulić u odgovoru ističe kako bi s veseljem pozdravio osnutak starinarskoga društva u Blatu, koje bi budilo interes i čuvalo starine u tome mjestu. Što se pak tiče prijenosa starina iz privatnih obiteljskih zbirki u jednu skupnu javnu zbirku, Bulić je mišljenja da je bolje, dok nema veće zbirke, da starine ostanu kod obitelji, ako su dobro čuvane i gostoprimstvom dotične obitelji lako pristupačne svakome tko se za njih interesira.¹⁸

U pismu upućenom Buliću 12. studenoga 1922. Vučetić mu zahvaljuje i potvrđuje primitak šestoga sveska djela *Illyricum Sacrum* te naglašava: »Na mene se nećete tužiti, da se kod mene *historica et arheologica non le-guntur*, jer sam u ovo kratko vrijeme marljivo pročitao sve *Bullettine* od 1911-22, koje imam. Žalim, da se nijesam i prije dao na lektiru sličnih djela. Koliko li pusta vremena mi svećenici ne izgubimo u stvarima, koje nam ni malo ne koriste.« Također ga izvješćuje o postojanju jedne veličanstvene špilje u Veloj Luci, koja bi se mogla istražiti uz novčanu podporu države (odnosno vlade). Na Bulićev poticaj najavljuje osnivanje starinarskih društava u Veloj Luci i Blatu. Bulić se zanimao za Velu špilju, pak mu je Vučetić poslao njezin opširniji opis s molbom da ga objavi u *Bullettinu*.¹⁹ Koliko je do sada poznato, to je prvi opširniji opis poslije opisa Nikole Ostoića iz sredine XIX. stoljeća. Vučetić najprije opisuje položaj u odnosu na krajobraz mjesta, a zatim opisuje samu špilju, po Ostoićevu talijanskom rukopisu. Međutim, ono što je izmaklo Ostoićevu oku, ili je pak držao nevažnim, Vučetić razložno i stručno opaža. Opisuje ostatke brojnih ulomaka zemljanih posuda, ostatke morskih školjaka (lumpara, ogrca, kopitnjaka), ribljih i životinjskih kostiju, ostatke paljevine i vatrišta, de-

15 Vjerojatno je postojao neki razlog Vučetićeve tvrdnje o nepoznatome piscu ove knjige. Bilo je moguće naznačiti pisca po punom naslovu: *Via della fede mostrata a'gli ebrei da Givlio Morosini venetiano scrittore della Biblioteca Vaticana nella lingua ebraica (...)* divisa in tre parti. Opera non men curiosa, che vtile, principalmente per chi conuersa, ò tratta con gli ebrei, ò predica loro. Tiskana je u Rimu u tiskari Sacra Congregazione de propaganda fide, godine 1683., a ukupno ima 1714 stranica i na jednoj je tiskan portret pisca u sedamdesetdrugoj godini života. Giulio Morosini (1612. - 1687) je mletački Židov Samuel Nahmias, koji je 22. studenoga 1649. primio katoličku vjeru, a kum mu je na krštenju bio Angelo Morosini. Nastavio je živjeti u Rimu, želio je biti kapucin, ali papa to nije prihvatio, pa je primljen u službu Vatikanske knjižnice.

16 Riječ je o Frani Čiočiću, kiparu i drvorezbaru iz Blata na Korčuli, koji je živio i djelovao u XVI. stoljeću. U dokumentima se često navode razne varijante njegova prezimena: Čiočić, Čiučić, Kučić ili Lučić. Godine 1576. Frano Čučić je izradio drveni pozlaćeni oltar u kapeli svetoga Roka u korčulanskoj katedrali i ukrasio ga kipovima svetoga Roka, svetih Kuzme i Damjana i Gospe od Zdravlja. U XVIII. stoljeću, na mjestu staroga i trošnog drvenog oltara, izradio je Jeronim Picco sadašnji impozantni barokni oltar.

17 T. Mommsen br. 3071.

18 Arhiv, br. 85/Kons. od 18. prosinca 1922.; Čuvanje starinskih spomenika kod privatnih obitelji u Blatu na Korčuli.

19 Arhiv, br. 91/Kons. od 26. prosinca 1922.; Don F. Vučetić, Prehistorična špilja u Veloj Luci na Korčuli.

bele naslage zemlje od nekoliko metara. Dobro zaključuje o dugome vremenskom boravku ljudi u njoj. Nadalje u spisu navodi da seljaci kopaju zemlju iz špilje i upotrebljavaju je za sadnju povrća, jer je bogata mineralima. Stručno upozorava: »I tako kopajući bez reda i ikakvog znanstvenog kriterija, izlažu pogibli uništenja mnogi predmeti, koji bi nam mogli osvjetliti tamnu prošlost njezinih stanovnika.« Navodi i običaj da s gornjega otvora u nju bacaju uginule životinje, a s njima i sitno kamenje, da u njoj trunu. Navodi i zanimljiv podatak da je zbog toga općinsko vijeće Vele Luke godine 1912. bilo donijelo odluku, hvale vrijednu, o zatvaranju špilje i zabrani bacanja uginulih životinja i kamenja. Takvu odluku velolučke općine, u ono vrijeme, moguće je pripisati Vučetiću u zasluge, ali i tadašnjem velolučkome načelniku profesoru Petru Jokoviću. On je bečki student i poslije dugogodišnji profesor gimnazije u Kotoru, a potom ravnatelj Zavoda za narodne učitelje u Arbanasima kraj Zadra. Njemu je, kao visoko obrazovanom intelektualcu, sasvim sigurno bila poznata važnost takvih arheoloških lokaliteta općenito za arheološka istraživanja. Vela špilja bi u mnogome pridonijela poznavanju najstarije prošlosti Vele Luke i otoka Korčule u cjelini. Vučetić navodi da je špilja visoka i do 20 m, široka 35 m i duga 42 metra. Divi se njezinoj ljepoti i naziva je velebnim prirodnim Panteonom.

Bulić mu je pismom odgovorio da bi Vela špilja mogla biti prehistorična, kao što je ona špilja Rasohatica u Žrnovu na Korčuli, što bi trebalo utvrditi arheološkim istraživanjima, ispitati lokalnu tradiciju, starije ljude, jesu li ikad u špilji što našli, je li bilo alata od kamena, nožića od kremenja, ljudskih kostiju. On savjetuje traženje novčanoga doprinosa mještana, jer Konzervatorski ured za ovu godinu ne može novčano pomoći.²⁰

Vučetić je poradio na osnivanju Društva za očuvanje i skupljanje starina u Veloj Luci. Bulić ga je u jednom pismu ohrabrio u tom nastojanju, nadajući se da će ta kulturna akcija naći odaziva kod inteligencije i tamošnjega naprednog pučanstva. Bulić mu u pismu izlaže zadatke toga budućega društva. Ono bi skupljalo tamošnje starine u jednu zbirku, podupiralo stručnjake, koji bi dolazili voditi grčke i rimske iskopine, širiti interes i ljubav prema spomenicima svake dobi i sakupljati materijal o narodnim običajima. Bulić bi društvo, ako se ono ustroji i pokaže rezultate rada, podupro moralno, te predložio starijim vlastima da pripomognu rad društva novčanom podpo-

rom iz državnoga budžeta. Poslao je Vučetiću i nekoliko primjeraka Pravilnika Bihaća, hrvatskoga društva za istraživanje domaće povijesti, utemeljenoga godine 1894. u Splitu, da mu posluži kao uzor pri sastavljanju Pravilnika budućega Društva.²¹

Po zanimanju za starine, nastojanju u njihovu skupljanju i čuvanju i po poticaju osnivanja starinarskih društava u Veloj Luci i Blatu, Vučetić je nastavljao tradiciju svojih poznatijih prethodnika od Jakova Salečića u XVIII. stoljeću do braće Kapor i Nikole Ostoića, Vida Vuletića Vukasovića i Frana Radića u XIX. i početkom XX. stoljeća. Međutim, je li ovaj hvale vrijedan pokušaj i ostvaren i je li Društvo bilo osnovano u Veloj Luci i Blatu, nije poznato, jer u arhivu Konzervatorskoga ureda u Splitu više ne nalazim spise koji bi to potvrđivali. Do sada nisam pronašao trag nekakvoga popisa Vučetićeve zbirke, ako je on postojao, a niti znam kakva joj je bila sudbina. Don Frano Vučetić je godine 1925. napustio Velu Luku i preselio se u Dubrovnik, gdje je izabran za upravitelja biskupskoga sjemeništa i počasnoga kanonika Dubrovačke biskupije.

Poticaj don Frane Bulića ponovnoj uspostavi muzeja u gradu Korčuli

Buliću su i otprije bila poznata nastojanja Korčulana da u svom gradu utemelje muzej. On je i pohodio grad Korčulu, pa je vidio bogatstvo spomeničke baštine u gradskim crkvama, bratovštinama i korčulanskim obiteljima. U dva navrata je razgledao i lapidarij kamenih spomenika u atriju stare gradske vijećnice. U ožujku 1925. Bulić je opet bio u Korčuli. Anka, kći njegova sinovca Ivana, bila je udana za korčulanskoga odvjetnika Jurja Arnerija, pa je Bulić došao krstiti njihovu novorođenu kćerku Marinu. Tada je pregledao biblioteku obitelji Kapor, jer je vjerovao da se u njoj morao nalaziti Farlatijev *Illyricum Sacrum*, ali ga nije našao. Želio je pohoditi i otočić Majsan blizu Korčule, ali nije uspio jer je za plovidbu bilo nepogodno vrijeme.

Kako je u novonastaloj državi bio zamro svaki rad na ponovnom uspostavljanju muzeja u gradu, Bulić 10. srpnja 1925. svojim pismom Općinskom upraviteljstvu, Crkvinarstvu zborne crkve i obiteljima Boschi i Kapor potiče mjesnu i crkvenu vlast da porade na ponovnom uspostavljanju muzeja.²² U uvodnome dijelu naglašava kako je prigodom svojih posjeta Korčuli utvrdio da tamošnje građanstvo pomno čuva stare spomenike i da u starim obiteljima ima dosta starinskih predmeta koje ljubomorno čuvaju. Ta

20 Arhiv, br. 91/Kons. od 4. siječnja 1923.; Odgovor don F. Bulića.

21 Arhiv, br. 75/Kons. od 18. studenoga 1922.; Pismo don F. Bulića upućeno don F. Vučetiću, kateheti na muškoj pučkoj školi u Veloj Luci.

22 Arhiv, br. 88/25, od 10. srpnja 1925.; Dopis don F. Bulića upućen Općinskom upraviteljstvu Korčula, a na znanje obitelji Boschi, Kapor i Crkvinarstvu zborne crkve.

je bogata materijalna i duhovna baština grada razasuta po kućama korčulanskih obitelji, pa nije pristupačna domaćim i stranim ljubiteljima starina. Bulić promišlja kako bi, okupljena u jednom preglednom muzeju ili zbirci, služila na čast gradu i bila od koristi povijesnoumjetničkome proučavanju. Poziva korčulanske obitelji, koje u svojim kućama čuvaju starinske predmete, da ih dadu na pohranu u muzej ili zbirku, osim onih osobite obiteljske važnosti, zadržavajući pravo vlasništva. On se nada da bi korčulanska Općina lako mogla naći prostor u gradu za smještaj starinskih predmeta, pa predlaže ruševnu palaču obitelji Arneri na katedralnome trgu, koju bi za tu svrhu trebalo popraviti, postaviti novi krov i urediti njezinu unutrašnjost. Taj bi muzej bio privlačan strancima koji rado dolaze u grad jer je slikovit i pruža ugodno odmorište. Bila bi lako ostvariva zamisao o muzeju u gradu koji ima obilje svakojakih uspomena u mnogim obiteljima: Boschi, Kapor, Arneri, Dimitri i druge, a sve one i građanstvo općenito čuvaju spomenike svoga grada. Bulić je uz ovo poduže pismo poslao

na dar Općinskome upraviteljstvu više brošura i izvješća Pokrajinskoga konzervatorskog ureda. Želio je da to bude zametak strukovne knjižnice budućega gradskog muzeja i pobuda Općini u ostvarenju te zamisli.

U arhivu Konzervatorskoga ureda u Splitu sačuvan je samo odgovor Ambroza Kapora (1904. - 1983.)²³ na ovo Bulićevo pismo.²⁴ On izvješćuje da se u biblioteci obitelji zaista nalazio Farlatijev *Illyricum Sacrum*, podastirući dokaze iz dopisivanja svoga prastrica Mateja Kapora s Petrom Nisiteom iz Starog Grada, koje je objavio Vid Vuletić Vukasović.²⁵ U pismu od 4. travnja 1836. Matej Kapor potvrđuje Nisiteu da ima *Illyricum Sacrum*. Farlatijevo i druga vrijedna djela posuđivali su članovi obitelji Kapor, osobito braća Ivan i Matej, iz velike biblioteke korčulanske obitelji Zafron. Ta je obitelj u XIX. stoljeću dala dvojicu uglednika: svećenika Ivana Zafrona (1807. - 1881.), šibenskoga i dubrovačkoga biskupa i zastupnika grada Korčule u Dalmatinskome saboru, i njegova sinovca Josipa (1847. - 1910.), odvjetnika i zastupnika grada Korčule u Dalmatinskome saboru i Carevinskome vijeću. Ambroz Kapor objašnjava u pismu Buliću kako je Farlatijevo djelo, koje je neko vrijeme bilo u obitelji Kapor, poslije dospjelo u vlasništvo obitelji Cviličević. Biskup je Zafron oporučno

ostavio svoju biblioteku korčulanskoj Crkvi i Kaptolu.²⁶ U dijelu Zafronove oporuke, koju Ambroz Kapor navodi u pismu Buliću, izričito je određeno da svu svoju biblioteku ostavlja korčulanskoj Crkvi, osim Farlatijeva djela, kupljena u Rimu, kojega ostavlja obitelji Cviličević. Kapor u odgovoru Buliću izražava dvojbu u konačni ishod njegove zamisli o gradskome muzeju, zbog »gradskih prilika, u što sam se uvjerio u razgovoru s još nekim osobama u gradu«. Tu svoju dvojbu Kapor na široko obrazlaže činjenicom da je sva pokretnina nekih obitelji starinska i da bi pohranjivanjem u muzeju, barem i manjega dijela, nastajala praznina u tim kućama. Zbog toga, ističe Kapor, oni koji ljube starine teško se od njih odjeljuju, a oni koji u starini gledaju samo vrijednost koja se može unovčiti, nemaju razumijevanja za muzej i radije imaju starinu u kući, da je mogu prodati kad im zatreba. O Bulićevu prijedloga da se palača Arneri popravi i uredi za muzej, Kapor je mišljenja da to neće uspjeti, kako zbog službe Roka Arnerija, tada gradonačelnika Korčule, tako i zbog osobnih političkih trzavica koje su razdirale malu korčulansku gradsku sredinu. Unatoč tim poteškoćama, Kapor zaključuje da ne treba odustati od zamisli. On predlaže drukčiji put, teži i vremenski dulji. Novac za uređenje muzejske zgrade, pa bila to i Arnerijeva palača, valja pronaći u državnom i općinskom proračunu i u darovatelja. Kad bi muzej bio u zgradi uređenoj takvim novcem, bio bi trajna ustanova i ne bi ovisio o mjesnim trzavicama od kojih bi ljudi gubili volju. Ta Kaporova mišljenja, stara osamdeset pet godina, dosta realno pokazuju ljubav Korčulana spram baštine svojih pređa, koju ljubomorno čuvaju u svojim kućama i nerado se odvajaju od nje, ali i međusobne nesuglasice, često s političkim utjecajem, koje razdiru gradsku sredinu i onemogućuju oživotvorenje nekih korisnih pothvata.

Godine 1933. Buliću se ispunila želja posjetiti otočić Majsan. Vožnju brodicom iz susjednoga Orebića omogućio mu je Mirko Vrsalović, rodom iz Bola, tada sudac u Orebiću, koji je pisao o povijesti.²⁷ O tome posjetu Bulić je pisao godine 1934. u Hrvatskoj Straži i pohvalio orebičku mladež latinskim izrazom *aurea juvenus orebiciana* (zlatna orebička mladež). Među njima je bio i Cvito Fisković. On će, više od pedeset godina poslije toga susreta s Bulićem, arheološki istraživati otočić Majsan i o tome pisati.

23 Potomak stare korčulanske građanske obitelji, proučavao je korčulansku prošlost iz obiteljskog i drugih arhiva, objavivši više stručnih i znanstvenih radova vezanih za korčulansku povijesnu i kulturnu baštinu. A. Fazinić 2003, str. 283.-285.

24 Arhiv, Pismo A. Kapora don F. Buliću, Korčula, 29.VII.1925.

25 V. Vuletić Vukasović 1897.

26 U popisu 188 naslova (A. Fazinić 2000) nije Farlatijev *Illyricum Sacrum*.

27 V. Foretić 1984.

Literatura

- A. Fazinić 2000 Alena Fazinić, *Knjižnica korčulanskog kaptola koncem 19. i početkom 20. stoljeća*, Godišnjak grada Korčule 5, Korčula 2000, 183-191.
- A. Fazinić 2003 Alena Fazinić, *Ambroz Kapor(1904. -1983.)*, Godišnjak grada Korčule 8, Korčula 2003, 283-285.
- V. Foretić 1984 Vinko Foretić, *Sjećanja o don Frani Buliću*, Don Frane Bulić. Katalog izložbe, Split 1984, 196.
- T. Mommsen 1873 Theodor Mommsen, *Corpus Inscriptionum Latinarum, III*, Berlin 1873.
- F. Oreb 1972 Franko Oreb, *Pregled arheoloških lokaliteta i nalaza na području Vele Luke i neke mogućnosti istraživanja i prezentacije*, Zbornik otoka Korčule 2, Zagreb 1972, 123-130.
- F. Oreb <1986> Franko Oreb, *Počeci zaštite spomenika na otoku Korčuli*, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske 10-11/1984-1985, Zagreb 1986, 5-24.
- F. Oreb 2001 Franko Oreb, *Počeci skupljanja, proučavanja i očuvanja arheološke baštine na otoku Korčuli*, Arheološka istraživanja na području otoka Korčule i Lastova, Zagreb 2001, 9-24.
- F. Oreb 2007 Franko Oreb, *Otok Korčula u doba druge austrijske uprave*, Split, 2007.
- I. Protić 1978 Ivo Protić, *Župa Blato od IV. do XX. stoljeća*, Blato 1978.
- V. Vuletić Vukasović 1897 V. Vuletić Vukasović, *Corrispondenza archeologica fra Matteo Capor da Curzola e Pietro Nisiteo da Cittavecchia*, Zadar 1897.

Summary

Franko Oreb

Don Frane Bulić and Korčula

Key words: Frane Bulić, Frano Željko Vučetić, Korčula, Blato, Vela Luka, cultural heritage, collection

In the churches, fraternities, nobility and commoner families of the island of Korčula various antiquities have been collected for centuries, this practice having resulted in several church and private collections. The large quantity and dispersion of the cultural heritage, the perils of the developed trading in antiquities and the developed national awareness stimulated establishing the County Museum in the town of Korčula, the predecessor of the present day Town Museum. Initially, it was housed in the church of Our Lady, and then in the old town hall atrium. There are no information on its activities after the First World War. By analysing the documents kept in the then Imperial and Royal Regional Conservation Office for Dalmatia (today the Conservation Department of the Ministry of Culture) in Split, written by Rev. Frane Bulić from 1922 to 1925 to the Town and Cathedral Administrations and the Boschi and Kapor families in the Korčula town, as well as to Rev. Frano Željko Vučetić, the catechism instructor in Vela Luka, the author follows the Bulić's efforts to organise collecting of antiquities on the island of Korčula, institute local antiquity collections and societies in Vela Luka and Blato, and to re-establish and develop a museum in the Korčula town.